

Le Giornate del Cinema Muto 20 vuotta

Le Giornate del Cinema Muto, Sacile, Italia, 13.–20.10.2001

Le Giornate del Cinema Muto (Mykän elokuvan päivät), elokuvahistorioitsijoiden ja -tutkijoiden johtava festivaali, juhli 20-vuotista toimintaansa loka-kuussa 2001. Festivaalipaikkana oli kolmatta vuotta kaunis Sacilen kaupunki vajaan tunnin junamatkan päässä Venetsiasta ja noin 10 minuutin junamatkan päässä Pordenonesta, jossa festivaali aikaisemmin pidettiin ja jossa useimmat festivaalivieraat edelleen majoittuvat, sillä Sacilessä on vain kaksi hotellia.

Kaupungin vaihto oli festivaalille iso haaste, johon se reagoi vuosina 1999–2000 tarjoamalla runsaamman ohjelman kuin koskaan ennen ja ottamalla mukaan vetävää keskeistä klassikkoaineistoa, jota se on perinteisesti pyrkinyt välttämään koska sitä voi nähdä muutenkin. Paikanvaihtoon liittyvä kriisi voitettiin, ja yleisömäärä nousi ennätysmäiseksi. Uusi hanke, Collegium Sacilensis, mobilisoi ja aktivoi nuorta polvea samalla kun viikatemies niitti satoa ikäpresidenttikaartissa.

Le Giornatella on aina ollut kunnianhimoinen tavoite: elokuvan historian uudelleenkirjoittaminen. Vuonna 2001 ohjelma oli vaativampi kuin kahtena edellisvuonna. Se tarjosi vähemmän helppoa nautintoa ja vaati enemmän urakkamieltä. Kaikki pääsarjat – Griffith-projekti V, Japani ja afroamerikkalainen elokuva – olivat luonteeltaan

fragmentaarisia ja vaativat aktiivista kirjallisuuden tutkimista jotta sai käsityksen siitä kokonaisuudesta josta valkokankaalla nähty antoi aavistuksia. Festivaalin järjestäjät ja kuraattorit olivat tehneet suurtyön rekonstruktiossa, mutta lisäksi kunkin katsojan oli tehtävä omakohtainen urakkansa jotta tarinasta sai tolkkua.

D.W. Griffithin tuotannon ensimmäinen täydellinen retrospektiivi käynnistyi Le Giornatessa vuonna 1997. Griffithin tuotanto käsittää lähes 500 elokuvaa, ja kun lähes kaikki on säilynytkin, vyyty retrospektiivi noin kymmenen vuotta kestäväksi. Vuonna 2001 päästiin Griffithin tuotannossa vuoteen 1911 ja opukseen 392. Edessä on vielä satakunta lyhytelokuvaa ennen kuin päästään maestron pitkiin teoksiin.

Mutta vaikka Griffithin tuotanto on kattavasti säilynyt, ja monista elokuvista on tallella alkuperäisnegatiivitkin, vain harvoista teoksista on saatavilla hyviä esityskopioita. Monista elokuvista on esitetty 16-millisiä kopioita, joiden valonmäärittely on vaatimaton ja jotka juontavat juurensa toisinaan leikkaamattomista kameranegatiiveista, eli kohtaukset ovat järjestämättä. Kun välitekstitkin toisinaan puuttuvat, on katsojan samalla taskulampun valossa seurattava painettua juoniselostusta ymmärtääkseen mitä on tekeillä.

Toisaalta nähdyt upeat 35-milliset kopiot sellaisista thrillereistä kuin *The Lonedale Operator*, sisällissotaepiikasta

kuten *The Battle*, lännenelokuvista kuten *The Last Drop of Water* ja dokumenttiarvoa omaavista New York -tarinoista kuten *Bobby the Coward* pitivät innostusta yllä. Griffithin vuoden 1911 elokuvista 18 jäi kokonaan näkemättä. Niistä on olemassa vain pelaste mutta ei esityskopioita.

Japanilaisen mykkäelokuvan retrospektiivi oli kunnianhimoisin mitä on koskaan järjestetty. Samalla se oli järkyttävä havaintonäytös siitä miten suuren elokuvamaan tuotanto on vuosikymmenien ajalta lähes täysin tuhoutunut. Vain 1–5% japanilaisesta mykkäelokuvasta (1896–1935) on säilynyt. Esimerkiksi suurin osa Kenji Mizoguchin tuotannosta on kadonnut. Hiroshi Komatsun ja Tomonori Saikin kokoama retrospektiivi oli suuressa määrin palapelin luonteinen. Mutta sirpaleisuudesta huolimatta se herätti houkutusta nähdä lisää, sillä kaikkia olemassa olevia keskeisiä teoksia ei tällä kertaa nähty.

Sarjassa nähtiin varhaisia Lumièren tuottamia Japani-näkyjä ja sadan vuoden takaisia kabukitaltiointeja. Sitten edettiin keskeisten genrejen syntyyn. Jidai geki eli historiallinen draama: huikeita samuraitarinoita, joiden toiminta vetää vertoja jille tahansa myöhempien aikojen actionille (esim. Daisuke Iton *Chokon*, 1926, ja *Chuji tabi nikki*, 1927). Gendai geki eli moderni draama: esimerkkinä Kenji Mizoguchin varhaisin säilynyt elokuva *Furusato no*

uta (1925), jossa maalaispoika torjuu kaupungin houkutukset. Teinosuke Kinugasan elokuvista *Kurutta ippeiji* (1926) järkytti yhä hulluudellaan ja *Jujiro* (1928) kiehtoi tyyllityllään. Kohokohtia oli sopivasti antamaan voimaa kestää monista elokuvista nähdyt riekaleveriot.

Pearl Bowser, Jane M. Gaines ja Charles Musser ovat koonneet kunnianhimoisen seitsemänsosaisen kiertävän elokuvapaketin afroamerikkalaisen elokuvan varhaisista vuosikymmenistä. Useimmat näistäkin elokuvista ovat tuhoutuneet, ja se mitä on säilynyt on usein nähtävissä vain vajaina ja huonoina kopioina. Paketti esitettiin Sacilessä kokonaisuudessaan, mutta näin siitä vain näytteitä. Oscar Micheaux'n elokuvista *Body and Soul* (1925) kiehtoo tavassa, jolla se käyttää nuoren Paul Robesonin tähtihahmoa, kuten Richard Dyer on todennut. Musserin essee retrospektiiviin liittyvässä kirjassa paljastaa synn siihen, että Robeson ei koskaan maininnut elokuvaa, vaikka se lienee hänen parhaansa.

Festivaalin muita kohokoh-
tia:

* *Finis terrae* (1929), Jean Epsteinin ensimmäinen bretagnelaiselokuva bretagnelaisorkesterin säestyksellä.

* *The Penalty* (*Yhteiskunnan vihollinen*, 1920), tarina San Franciscon ramman gangsteripäällikön (Lon Chaney) mieluolisesta kostosta George Eastman Housen loisteliaana restauroituna kopiona.

* *Maldone* (1928), Jean Grémillonin satavuotismuistoelekuva: festivaalin löytöjä, ranskalaisen elokuvan unohdettu mestariteos maankiertäjästä.

* *Chomón* (2001), Barcelonan television tuottama ja M. Dolors Genovèsin ohjaama muotokuva animaation ja erikoistehosteiden uranuurtajasta Segundo de Chomónista. Kaikkien aikojen herkullisimpia dokumentteja elokuvan varhaisista vuosikymmenistä.

* *Napoleon* (1927). Loppugaala on upeassa isossa teatterissa Udinessa, jonne matkustetaan höyryjunalla. Edestäkainen Napoleon-matka kestää lähes 12 tuntia. Ensiesityksenä nähtävä Kevin Brownlown ja Photoplay-yhtiön uusin restaurointi ei sisällä uusia kuva-aiheita, mutta leikkausta ja otosvalintaa on muokattu, ja ennen kaikkea kopioinnissa ja tinttauksessa on päästy parempaan jälkeen. Henkeäsalpaava jätti-läisteos on oikea valinta 20-vuotisjuhlaohjelmaksi, sillä juuri *Napoleonin* rekonstruktio 1980-luvun lopulla käynnisti sen mykän elokuvan uudelleenlöytämisen innostuksen, joka Le Giornatessakin kukoistaa.

Le Giornate del Cinema Muton 20 vuotta

Pääteemat

1982 Max Linder, Italialainen komedia 1910–1914

1983 Mack Sennett, Fatty Arbuckle

1984 Thomas Ince

1985 Italialainen komedia 1910–1914

1986 Pohjoismaat ennen 1. maailmansotaa (mm. af Klercker)

1987 Vitagraph, Fatty Arbuckle

1988 Tie Hollywoodiin (mm. Maurice Tourneur)

1989 Tsaarinajan venäläinen elokuva (mm. Jevgeni Bauer)

1990 Saksa ennen Caligaria

1991 DeMillen perintö (Cecil ja William)

1992 Frank Borzage, Walt Disney ennen Mikki Hiirtä, Éclair

1993 Vuosi 1913

1994 Unohdetut koomikot

1995 Elokuva 100 v: fiction/non-fiction, Kiina, Henry King

1996 Neuvosto-Venäjä 1918–1924, Unkari, Herbert Brenon, Olympialaiset 100 v

1997 Griffith I (1908), Edison 1890–1900, Kiina II, Cavalcanti, Pinschewer

1998 Griffith II (tammi-kesäkuu 1909), Eisenstein 100 v, Fox, D'Annunziana, William Wyler

1999 Griffith III (heinä-joulukuu 1909), Pohjoismaat II (1. maailmansodan jälkeen), Erich von Stroheim, Hitchcock 100 v, Amerikkalainen avantgarde

2000 Griffith IV (1910), Louis Feuillade, Saksalainen avantgarde, The Biograph, Georg af Klercker, Walter Lantz

2001 Griffith V (1911), Japani, Afroamerikkalainen elokuva

Julkaisut

Vuosina 1988–1991 Le Giornate del Cinema Muto julkaisi tiiliskiven kokoisia kirjoja, jotka järjestyttivät elokuvan historian kirjoitusta kaikkialla (teemat ks. yllä). Sen jälkeen on joka vuosi ilmestynyt useita kirjoja. Niihin sisältyy perustutkimuksen aarre-

aittoja, esimerkiksi 1994 *American Comedy Series: Filmographies 1914–1930* ja 1997 Charles Musserin *Edison Motion Pictures 1890–1900*. Ei perustutkimusta vaan uusia avauksia tarjosi vuoden 1999 *Nordic Explorations*. Sekä perustutkimusta että haastavia näkökulmia tarjoaa Pearl Bowserin, Jane Gainesin ja Charles Musserin toimittama järeä *Oscar Micheaux & His Circle. African-American Filmmaking and Race Cinema of the Silent Era* (2001).

Kunnianhimoisin julkaisuhanke on Paolo Cherchi Usain toimittama *The Griffith Project*, josta on ilmestynyt viisi osaa (vrt. yllä). Kirjoittajat ovat valiojoukkoa, ja teossarjasta tulee esikuva alallaan.

Yhteystiedot

Le Giornate del Cinema Muto
c/o La Cineteca del Friuli; Via
G. Bini, 50; Palazzo Gurisatti;
I-33013 Gemona (UD); Italia

puh. +39-0432-980458

fax +39-0432-970542

info.gcm@cinetecadelfriuli.org

<http://cinetecadelfriuli.org/>

gcm/

Festivaalijohtaja: Livio Jacob,

Taiteellinen johtaja:

David Robinson,

Taiteellinen toimikunta: Paolo

Cherchi Usai, Lorenzo

Codelli, Piero Colussi,

Luciano De Giusti, Carlo

Montanaro, Piera Patat.

Antti Alanen

yht. kand.

erikoistutkija

Suomen elokuva-arkisto